

og roboter vil redde oss fra kapitalismen:

K datakrasj

«I løpet av dette århundret vil prisen på produkter gå helt ned til kostnaden på energi og råmaterialer»

PAUL MASON

OPTIMISTISK: I sin nye bok «Post Capitalism: A guide to our future» spår Paul Mason at ny teknologi vil skape overflod og tvinge fram et postkapitalistisk samfunn i årene som kommer.

kostnader er dette et økonomisk system som må gjenskapes med makt hver morgen. Et slikt system kjenner vi fra Sovjetunionen, og alle vet hvordan det endte.

– I Norge lykkes jo Spotify og Netflix å ta betalt for informasjon som tidligere i stor grad ble lastet ned ulovlig. Viser ikke det at kapitalismen tilpasser seg ny teknologi?

– Disse bedriftene har funnet en effektiv løsning, men de utgjør ingen ny høyprofitabel sektor. En nettside kalt «Information is beautiful» har regnet ut at man måtte ha 1500 avspillinger på iTunes for å tjene minstelønn i USA. For å tjene det samme på Spotify, må man ha én million. Og det er bare frem til det kommer en ny tjeneste som underbyr Spotify igjen.

Går for borgerlønn

Mason tror millioner av da-

gens arbeidsplasser vil forsvinne i årene som kommer på grunn av ny teknologi.

– Ikke bare manuelle oppgaver vil bli automatisert, men også mentale oppgaver og yrker som advokat kan bli overtatt av maskinene. Informasjonsteknologien vil ikke lage like mange nye jobber som den automatiserer, og da må vi ha et svar på hva som skal gjøres.

Men samfunnet må tilpasse seg en verden der stadig færre av oss jobber, sier Mason.

– Vi må ha samfunnsmessige ordninger som skiller arbeid og lønn. Det kan for eksempel være at staten ansetter de som mister jobben, eller en ordning med borgerlønn. Det er nødvendig at folk er med på denne utviklingen og skjønner hva som skjer.

– Vil man ikke miste viktige arbeiderfelleskap om arbeidsplassene blir borte?

– Uten arbeidsplassen er det bare sosioetnisitet igjen, og klasse blir definert etter hvordan man snakker, hva man spiser og hvilken pub man går på.

Mason viser at høyrepopulistiske partier som britiske UKIP vokser.

– Vi må gjenskape fellesskapsfølelsen uten den tradisjonelle arbeidsplassen. Problemet er at man ikke lenger kan klynge seg til den tradisjonelle arbeidertradisjonen hvis arbeidsplassene vinner.

I stedet skriver Mason om det moderne «nettverks menneske», som enkelt kan danne politiske fellesskap på tross av landegrensener og gamle skiller.

– Informasjonsteknologien gir nye muligheter til å skape arbeidsplasser og landegrensener. Unge mennesker definerer seg ikke gjennom arbeidsplassen, men gjennom sine nettverk. Det er disse som kan lage det postkapitalistiske samfunnet.

okonomi@klassekampen.no

Klassekampen 1. desember

ØKONOMEN SVARER

MANNEN BAK: Økonomifagets far Adam Smith oppfant begrepet «den usynlige hånd».

En synlig hånd

Roman Eliassen
IDEOLOGI

Hva er «den usynlige hånd»?

«Den usynlige hånd» er en populær metafor blant økonomer. Den er ment å illustrere et underlig fenomen: Markedet, et system for produksjon og handel som bygger på egoisme, synes samtidig å være til det beste for folk flest.

Slik går fortellingen: I markedøkonomien møtes konsumenter som prøver å få mest mulig nytelse og produsenter som prøver å tjene mest mulig profit. Konkurransen sørger for at konsumentene får varene billigst mulig, mens produsentene må være så kostnadseffektive de kan. Markedet er slik et effektivt system for å organisere produksjon og fordele ressursene i økonomien. Men hvordan har det seg at dette mylderet av egoister gir et harmonisk – ja, på mange måter optimalt – resultat? Det må være en styrende hånd som orkestrerer enkeltindividenes bevegelser. Vi kan ikke se den.

Det må altså være en usynlig hånd, markedets hånd.

Hvor kommer denne ideen fra? Begrepet stammer fra økonomifagets far, Adam Smith (1723-1790). Smith mente vi styres av egeninteresse i våre økonomiske gjøremål, men at det samtidig kan bidra til andres velvære. Du

appellerer ikke til bakerens nestekjærlighet når du kjøper brød. Både du og bakeren tjener på handelen. Men Smith nevner ikke «hånden» i denne forbindelsen.

Smith brukte begrepet først – nedlatende – om overnaturlige forklaringer på naturfenomener, i et essay om astronomi. I økonomiverket «Nasjonenes velstand» (1776) nevner han hånden bare én gang – når han forklarer at en kjøpmann foretrekker hjemlige varer og slik styres av «en usynlig hånd» som gir den heldige effekt at det styrker hjemlandets økonomi. Smiths bruk av begrepet kan ikke direkte knyttes til markedet, men generelt til gunstige uintenderte konsekvenser av våre handlinger. Smith var liberal, men ingen frimarkedsfantast. Han vektla at staten må regulere markedet og bygge infrastruktur. Markedets usynlige hånd ble skapt av økonomer på 1900-tallet.

Er den usynlige hånd en god metafor? Den moderne økonomien er dominert av store selskaper, ikke bakere og bønder som pruter på torget. Man kan også spørre hvor usynlig hånden egentlig er. Markedet er et lovregulert, moderne system for handel. Staten har her en synlig hånd: Vi har Konkurransetilsynet, og en konkurranselov som fremmer «konkurranse for derigjennom å bidra til effektiv bruk av samfunnets ressurser».

Markedet trenger både synlige og usynlige hender for å fungere godt.

Roman Eliassen

PhD-student ved Anglia Ruskin University, Cambridge

Lurer du på noe om samfunnsøkonomi, så skal våre økonomer gjøre sitt beste for å svare. Send inn ditt spørsmål til okonomi@klassekampen.no

Askill Halse

Katinka Holtmark

Roman Eliassen

Sara Cools